

Становище

от доц. д-р Йордан Симеонов Ефтимов, Нов български университет

за дисертационния труд на Вероника Ангелова Алипасалис-Табачка,

на тема: „ПОЛ И СОЦИАЛНИ РОЛИ В БЕЛЕТРИСТИКАТА НА БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛКИ ДО 1944 ГОДИНА“ с научен ръководител проф. д.ф.н. Албена Вачева.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 206 страници и е разделен на Увод, три глави, Заключение и Библиография. Библиографското описание на използваната литература включва 94 заглавия. Дипломантката познава ключовите публикации по темата на работата си – изследванията на Амелия Личева, Албена Вачева, Красимира Даскалова, Милена Кирова, Кристина Йорданова, Снежана Гунев, Валентина Миткова, Недялка Видева, Жоржета Назърска, Миглена Николчина, Иванка Райнова, Корнелия Славова и Румяна Стоилова. В труда са разгледани 38 белетристични творби на Фани Попова-Мутафова, Мария Грубешлиева, Санда Йовчева, Анна Карима, Анна Каменова и Евгения Марс – представително количество текстове.

Докторантката има три публикации по темата на дисертационния труд (едната от които под печат): „Мария Грубешлиева – любовта на жената в различните социални слоеве на обществото“ (в сборника „XV национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий „Благоевград 2021“), „Между хуманизма и модерния национализъм. Изборите на жените от романа на Санда Йовчева „Ние в дълбокия тил“ (в Сборник с доклади от Международна конференция Петнадесети славистични четения на тема „Полемики и избори“) и „Частните сфери на живота като пространство за реализация на жените в творбите на Фани Попова-Мутафова“ (в Библиотека „Международен филологически форум“, 12 / 2023).

II. Оценка на дисертационния труд

Дисертацията разглежда развитието на българската белетристика, написана от жени, и мястото ѝ в еманципаторските и модернизационни процеси в българското общество в началото и до средата на ХХ век.

Както докторантката твърди още на с. 4, „за жените полът много често се е превръщал в присъда, базираща се изцяло на него“. Но дисертацията започва съвсем отдалеч – с основни дефиниции на понятието „феминизъм“, от една страна, и с представяне на някои от възгледите на Петко Славейков и Любен Каравелов, тоест на българските интелектуалци от сърцето на Османската империя, от друга. И в двете посоки би могло да се отиде много по-далеч, но докторантката се е справила блестящо с уместното самоограничение (защото поставянето на идеите на Славейков и Каравелов в контекста и на френските, и на руските, и на османските идеолози на женското образование и свободата на жената би било достойно например за цял отделен труд).

Как е формулирана задачата на изследването? „Като цяло целта на настоящия дисертационен труд е да създаде една доста ясна и цялостна картина на положението на жената в българското общество, след което да изведе взаимовръзката между гражданската позиция на жените писателки от разглеждания период и интерпретираните в творчеството им социални, обществени и морални проблеми, засягащи по различен начин двата пола. Изследването ще проследи въпроса и върху страниците на женската периодика, която се е превърнала в трибуна на различни женски организации, борещи са за постигане на еманципация на българката във всички сфери на житейското поприще.“ (с. 5)

Първата глава на дисертационния труд е посветена на теоретичните проблеми, свързани не само с анализа на белетристиката, написана от жени, а изобщо на концепциите за социалната роля на жената през първата половина на ХХ век. Цитирани са съвсем на място изследвания Румен Даскалов и Жоржета Назърска. При това не е подмината законодателната рамка и самото социално устройство, в рамките на което на жената е отредено определено място. Така в Търновската конституция жените все още не са получили изборително право (но пък имат право на сдружаване), а от друга страна според закона за безплатно и задължително начално образование са пълноправни граждани със задължение да учат. Но пък правото да бъдат повече от слушатели във Висшето училище е отделен въпрос. И е щрихирана дискусиата, в която важно място заема полемиката, начената от Лидия Шишманова на страниците на списание „Българска сбирка“ през 1897 г. Нямахме как да не се усмихна на пасажа: „В дискусиата за допускане на жената до

Висше образование се включват и някои крайно десни консерватори като д-р Кръстьо Кръстев, Пейо Яворов, Стоян Михайловски, като „според тях жената има своя сфера – дома, своя роля (на сестра, съпруга и майка) и вродени качества, затова възпитанието и образованието ѝ трябва само да ги развиват, всичко друго е противоестественно и застрашава дома и семейството.“

Говори се за леви и десни визии за мястото на жената в обществото. Стегнато, но с ясни очертания е представена работата на „лявата“ Ана Карима и на „дясната“ Фани Попова-Мутафова. Но дали Фани Попова-Мутафова е всъщност дясна? Дано тепърва се развие дискусия с повече аргументи.

В Първа глава са разгледани и т.нар. художествени изречения на идеологическите сблъсъци. Всъщност фокусът е върху романа на Фани Попова-Мутафова „На кръстопът“, който излиза през 1937 г., и върху нейни разкази от 1927 г. и върху романа на Анна Каменова „Харитининият грях“ от 1930 г.

Втората глава на дисертационния труд е посветена на ролята на женския периодичен печат, който се явява трибуна на различни женски организации, насочили дейността си към постигане на еманципация за българската жена. „Домакия“, „Женски свят“, „Женски глас“, „Женски труд“, „Вестник на жената“ – недвусмислени заглавия. В главата отлично са представени основни постановки на силните интелектуалки от епохата. И разбира се – добре е показано, че мястото на „Женски глас“ и „Вестник на жената“ многократно надскача това на останалите издания.

Третата глава е озаглавена „Художествена интерпретация на пола в литературата“. Направен е обширен тематично-идеен анализ на множество разкази, повести и романи, писани от жени (Фани Попова-Мутафова, Анна Карима, Анна Каменова, Мария Грубешлиева, Санда Йовчева, Евгения Марс), в които полът е обвързан с положението на жената в типично патриархалното българско общество и продиктуваните от него социални роли, отредени за нея. Как е изглеждал образът на годеницата и този на младата булка, ами на старата мома – и то в емоционално въздействащите текстове на мъчениците? Наистина интересно и дори вълнуващо представяне на ключовия художествен материал от епохата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение искам да изразя своето изцяло положително мнение за дисертационния труд на Вероника Ангелова Алипасалис-Табачка и да препоръчам на колегите от научното жури на Югозападния университет „Неофит Рилски“ да подкрепят успешната защита на докторантката.

С уважение:

30 ноември 2023 г.

/доц. д-р Йордан Ефтимов/

Opinion

by Assoc. Prof. PhD. Yordan Simeonov Eftimov, New Bulgarian University

for the dissertation thesis of Veronika Angelova Alipasalis-Tabachka,

on the topic: “GENDER AND SOCIAL ROLES IN THE FICTION OF BULGARIAN WOMEN WRITERS UNTIL 1944” with supervisor Prof. DSc. Albena Vacheva.

I. General characteristics of the dissertation thesis

The dissertation has a volume of 206 pages and is divided into Introduction, three chapters, Conclusion and Bibliography. The bibliographic description of the used literature includes 94 titles. The graduate knows the key publications on the subject of her work – the studies of Amelia Licheva, Albena Vacheva, Krasimira Daskalova, Milena Kirova, Kristina Yordanova, Snezha Gunev, Valentina Mitkova, Nedyalka Videva, Georgeta Nazarska, Miglena Nikolchina, Ivanka Raynova, Kornelia Slavova and Rumyana Stoilova. The work examines 38 works of fiction by Fani Popova-Mutafova, Maria Grubeshlieva, Sanda Yovcheva, Anna Karima, Anna Kamenova and Evgenia Mars – a representative amount of texts.

The PhD student has three publications on the topic of her dissertation (one of which is in print): “Maria Grubeshlieva – the love of a woman in the different social strata of society” (in the collection “XV national philological readings for students and doctoral students in honor of the holy brothers Cyril and Methodius “Blagoevgrad 2021”), “Between humanism and modern nationalism. The choices of women from Sanda Yovcheva's novel “We in the deep rear” (in the Proceedings of the Fifteenth Slavic Readings International Conference on the topic “Controversies and Choices”) and “Private spheres of life as a space for the realization of women in the works of Fani Popova-Mutafova” (in the “International Philological Forum” Library, 12 / 2023).

II. Evaluation of the thesis

The dissertation examines the development of Bulgarian fiction written by women and its place in the emancipatory and modernization processes in Bulgarian society at the beginning and up to the middle of the 20th century.

As the PhD student claims already on p. 4, “for women, gender has very often become a judgment based entirely on it.” But the dissertation begins from afar – with basic definitions of the term “feminism”, on the one hand, and with a presentation of some of the views of Petko Slaveykov and Lyuben Karavelov, that is, of the Bulgarian intellectuals from the heart of the Ottoman Empire, on the other. In both directions one could have gone much further, but the doctoral student brilliantly coped with the appropriate self-restraint (because placing the ideas of Slaveykov and Karavelov in the context of both French, Russian, and Ottoman ideologues of female education and the freedom of women would be worthy of a whole separate work, for example).

How is the research task formulated? “In general, the aim of this dissertation is to create a fairly clear and complete picture of the position of women in Bulgarian society, and then to show the interrelationship between the civil position of women writers of the period under consideration and the social, public and moral problems interpreted in their work, affecting the two sexes differently. The research will also follow the issue on the pages of the women's periodical, which has become a platform for various women's organizations, fighting for the emancipation of Bulgarian women in all spheres of life.” (p. 5)

The first chapter of the dissertation is devoted to the theoretical problems related not only to the analysis of fiction written by women, but in general to the concepts of the social role of women in the first half of the twentieth century. The studies of Rumen Daskalov and Georgeta Nazarska are cited quite rightly. At the same time, the legislative framework and the social structure itself, within which women are assigned a certain place, have not been bypassed. Thus, in the Tarnovo constitution, women have not yet received the right to vote (but they have the right to associate), and on the other hand, according to the law on free and compulsory primary education, they are full citizens with an obligation to study. But the right to be more than listeners in the Higher School is a separate issue. And the discussion has been crossed out, in which an important place is occupied by the polemic started by Lidiya Shishmanova in the pages of the magazine “Bulgarian Collection” in 1897. I couldn't help but smile at the passage: “The discussion on the admission of women to higher education includes some far-right conservatives such as Dr. Krastyo Krastev, Peyo Yavorov, Stoyan Mihailovski, as “according to them, a woman has her sphere - the home, her role (of sister, wife and mother) and innate

qualities, therefore her upbringing and education should only develop them, anything else is unnatural and endangers the home and family.”

There is talk of left and right visions of the place of women in society. The work of the “left” Ana Karima and the “right” Fani Popova-Mutafova is presented in a tight but clear outline. But is Fani Popova-Mutafova actually right-wing? Hopefully a discussion with more arguments is yet to develop.

In the first chapter, the so-called artistic expressions of ideological clashes. In fact, the focus is on Fani Popova-Mutafova's novel “At the Crossroads”, which was published in 1937, and on her short stories from 1927, and on Anna Kamenova's 1930 novel “The Sin of Love”.

The second chapter of the dissertation is dedicated to the role of the women's periodical press, which is a tribune for various women's organizations, which have directed their activities towards achieving emancipation for Bulgarian women. “Domakinya” (Housewife), “Zhenski svyat” (Women's World), “Zhenski glas” (Women's Voice), “Zhenski trud” (Women's Work), “Vestnik na zhenata” (Women's Journal) – unambiguous titles. In the chapter, the main positions of the strong female intellectuals of the era are excellently presented. And of course – it is well shown that the position of “Zhenski glas” and “Vestnik na zhenata” repeatedly surpasses that of the other publications.

The third chapter is entitled “Artistic Interpretation of Gender in Literature”. An extensive thematic-ideological analysis of numerous short stories, novels and novels written by women (Fani Popova-Mutafova, Anna Karima, Anna Kamenova, Maria Grubeshlieva, Sanda Yovcheva, Evgenia Mars) in which gender is linked to the position of women in the typically patriarchal Bulgarian society and the social roles assigned to her dictated by it. What did the image of the betrothed and that of the young bride look like, but of the old maid - and that in the emotionally affecting texts of the martyrs? A really interesting and even exciting presentation of the key artistic material of the era.

CONCLUSION

In conclusion, I would like to express my completely positive opinion about the dissertation work of Veronika Angelova Alipasalis-Tabachka and recommend to the colleagues of the scientific jury of the Southwest University “Neofit Rilski” to support the successful defense of the doctoral student.

With respect:

November 30, 2023

/Assoc. Prof. PhD. Yordan